

Vergaderjaar 2021–2022

32 735

Mensenrechten in het buitenlands beleid

Nr. 338

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 5 april 2022

In navolging van het verzoek van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken op 4 februari jl. informeer ik, mede namens de staatsecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de Kamer hierbij over mediapluriformiteit in de EU, naar aanleiding van het gedeelde voorzitterschap van Nederland met Canada van de *Media Freedom Coalition*.

Trend van afnemende mediavrijheid en Europese initiatieven voor mediavrijheid

Sinds een aantal jaren is een wereldwijde zorgwekkende negatieve trend zichtbaar, namelijk die van mediavrijheid die onder toenemende druk staat. Deze trend is ook in Europa zichtbaar. Pluriformiteit en vrijheid van media is één van de vier pijlers van het jaarlijkse rechtsstaattrapport van de Europese Commissie. Hierin doet de Commissie verslag van de rechtsstatelijke situatie in de EU als geheel en in de lidstaten afzonderlijk. Het rapport baseert zich onder andere op de monitor voor de pluriformiteit van de media van 2021, waaruit blijkt dat de vrijheid van meningsuiting, bescherming van de toegang tot informatie, en bescherming van journalisten zijn verslechterd ten opzichte van het jaar ervoor¹. Zo zijn journalisten steeds vaker het doelwit van illegale surveillance, lastercampagnes, online haat zaaien en intimidatie, *strategic lawsuits against public participation* (SLAPPs) en fysieke aanvallen. Daarnaast hebben overheden in Europa, in reactie op de COVID-19 pandemie, noodwetten en voorschriften aangenomen die buitengewone beperkingen oplegden op de activiteiten van journalisten².

¹ Verslag over de rechtstaat 2021, Europese Commissie. Beschikbaar via EUR-Lex – 52021DC0700 – EN – EUR-Lex (europa.eu).

² «Real Action Wanted», Annual Report by the partner organisations to the Council of Europe Platform to Promote the Protection of Journalism and Safety of Journalists, 2021. Beschikbaar via 1680a2440e (coe.int).

Om de veiligheid van journalisten te ondersteunen, heeft de Europese Commissie op 16 september jl. een aanbeveling gepubliceerd over de bescherming, de veiligheid en de weerbaarheid van journalisten. De aanbeveling is een aanvulling op andere EU-acties die mediavrijheid en pluralisme ondersteunen, zoals het actieplan voor Europese democratie en het actieplan voor de media en de audiovisuele sector. Het kabinet heeft in een BNC-fiche op de aanbeveling gereageerd.³

European Media Freedom Act

De Europese Commissie werkt momenteel aan een wetsvoorstel inzake mediavrijheid (*European Media Freedom Act*). Hiervoor zijn een raadpleging en consultatie gaande. Het wetsvoorstel richt zich op de Europese mediamarkt. De mediamarkt is niet zomaar een markt, maar is een vitaal onderdeel van de democratie, Europees en nationaal. Het initiatief zal zich volgens de Europese Commissie toespitsen op het wegnemen van belemmeringen voor het opzetten en exploiteren van mediadiensten en zal gericht zijn op de totstandbrenging van een gemeenschappelijk kader voor het bevorderen van de interne markt in de mediasector, teneinde de vrijheid en het pluralisme van de media op die markt te vrijwaren.

Redactionele onafhankelijkheid is cruciaal voor mediavrijheid. Het kabinet is voorstander van een sterk raamwerk voor redactionele onafhankelijkheid binnen de eengemaakte markt. Naast juridische bescherming is nodig dat een cultuur van vrije, onafhankelijke en professionele journalistiek bevorderd wordt, opdat de journalistiek beter weerbaar is tegen oneigenlijke inmenging van statelijke actoren of van bedrijven en verantwoordelijkheid kan nemen voor de eigen journalistieke ethische standaarden. Het kabinet kijkt uit naar het voorstel van de Europese Commissie en zal de Kamer daar middels de gebruikelijke weg over informeren.

Anti-SLAPP initiatief

De term SLAPP staat voor *Strategic Lawsuit against Public Participation*. Het is een rechtszaak die aangespannen wordt met het oogmerk om een kritische partij te intimideren en tot zwijgen te brengen. De Europese Commissie is voornemens om haar initiatief om SLAPP's tegen journalisten en mensenrechtenverdedigers tegen te gaan in het tweede kwartaal van 2022 te publiceren. Het kabinet kijkt met belangstelling uit naar het initiatief.

Inzet Nederland voor mediavrijheid

Sinds 2017 intensificeert Nederland de inzet op persvrijheid en de veiligheid van journalisten, in binnen- en buitenland. Deze intensivering is een antwoord op de eerder genoemde trend. Hiertoe neemt het kabinet verschillende maatregelen in binnen- en buitenland, werkt zij binnen verschillende gremia samen met andere landen om de mediavrijheid te ondersteunen en steunt zij verscheidene initiatieven.

³ Beoordeling Aanbeveling bescherming van journalisten | Rapport | Rijksoverheid.nl.

PersVeilig

Een goed voorbeeld van binnenlandse inzet is het project PersVeilig, een samenwerking tussen de Nederlandse Vereniging van Journalisten, het Genootschap van Hoofredacteuren, het Openbaar Ministerie en de Politie.

Dit project is gericht op het beschermen van journalisten tegen agressie en geweld, met zowel preventieve als repressieve maatregelen. Preventieve maatregelen zien onder meer op trainingen, bewustwording en een meldpunt voor bedreigingen. Repressieve maatregelen zien op de inzet van politie en OM, zoals een verhoogde strafmaat, snelrecht en prioritaire aangifte. PersVeilig wordt internationaal beschouwd als een *best practice* van de wijze waarop direct betrokken partijen goed samenwerken om de veiligheid van journalisten te borgen. De Ministeries van Justitie en Veiligheid en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap stellen geld beschikbaar voor PersVeilig.

Buitenlands mensenrechtenbeleid

Vrijheid van meningsuiting en internetvrijheid is een van de prioriteiten van het Nederlandse buitenlands mensenrechtenbeleid. Voor een goed functionerende democratie zijn vrijheid van meningsuiting, persvrijheid en veiligheid van journalisten fundamenteel. Nederland zet zich daarom blijvend in voor (1) het bevorderen van toegang tot onafhankelijke informatie, inclusief via een vrij, open en veilig internet; (2) het vergroten van de veiligheid van journalisten wereldwijd; (3) persvrijheid, inclusief een divers, open, en pluriform medialandschap.

Media Freedom Coalition

Het lidmaatschap en het huidige co-voorzitterschap van de *Media Freedom Coalition* maakt onderdeel uit van de bredere inzet en intensivering op persvrijheid en veiligheid van journalisten. Op 1 januari 2022 heeft Nederland het stokje overgenomen van het Verenigd Koninkrijk als co-voorzitter van de *Media Freedom Coalition*. Nederland vervult deze positie voor twee jaar, waarvan het eerste jaar samen Canada.

De *Media Freedom Coalition* pleit voor het vergroten van persvrijheid en de veiligheid van journalisten en het verantwoordelijk houden van degenen die deze veiligheid schaden. Op het moment van schrijven zijn 52 landen lid, waarvan 22 EU lidstaten. Deze 22 EU lidstaten hebben middels het ondertekenen van de «*Global Pledge on Media Freedom*» een schriftelijke toezegging gedaan om de mediavrijheid in eigen land te verbeteren en internationaal samen te werken⁴.

De *Media Freedom Coalition* is een breed partnerschap dat zich wereldwijd inzet. Waar mogelijk en opportuun zal Nederland, via de band van de *Media Freedom Coalition*, aandacht besteden aan de situatie van mediavrijheid in de EU.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

⁴ Global Pledge on Media Freedom. Beschikbaar via Global pledge on media freedom – Media Freedom Coalition.